

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг»
(назва освітньої програми)

на тему: «Заборгованість покупців та постачальників: облік та контроль
(на прикладі ТОВ «Світовий контейнерний сервіс»)»

Виконавець:

студентка факультету менеджменту, обліку та
інформаційних технологій
групи 41

Лахман Анна Миколаївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Сиротенко Наталія Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасне економічне становище в Україні призводить до підвищення рівня неплатоспроможності суб'єктів господарювання, тому постає питання щодо пошуку методів покращення обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей покупців та постачальників. Адже дані види розрахунків відіграють важливу роль у діяльності підприємства, впливаючи на обіг грошових коштів та можливість його безперервної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням особливостей обліку, аналізу та контролю заборгованостей покупців та постачальників займалися такі українські вчені, як: С.Л. Береза, М.Д. Білик, І. О. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, Н.І. Верхоглядова, І.А. Волкова, Т.В. Гладких, А.Д. Глушко, В.П. Завгородній, О.П. Кундря-Висоцька, А.М. Поддєрьогін, Ю.О. Распонова, Н.М. Ткаченко, О.Ф. Томчук, В.Г. Швець, В.М. Шелудько та інші. В їхніх роботах зазначається визначення поняття, класифікації та оцінки заборгованостей дебіторів та кредиторів підприємства, стан законодавчої бази, що регламентує діяльність контрагентів. Зокрема, можемо зазначити, що в НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та НП(С)БО 11 «Зобов'язання», які є головними нормативними документами, немає чіткого визначення особливих випадків з обліку даних заборгованостей. Також під час написання даної роботи було використано інформацію з Податкового та Митного кодексів України, Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Цивільний кодекс України тощо.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розгляд теоретичних та практичних аспектів обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей замовників та постачальників на торговельних підприємствах. Здійснення аналізу їх господарської діяльності та надання рекомендацій щодо шляхів покращення показників, які негативно впливають на фінансовий результат підприємства.

Завдання, які поставлені у кваліфікаційній роботі є:

- дослідити економічну сутність та загальну характеристику дебіторської та кредиторської заборгованостей покупців та постачальників, на базі головних національних положень (стандартів);
- ознайомитися з особливостями процесу обліку даних заборгованостей на підприємстві, розглянути документальний облік, типові бухгалтерські операції щодо заборгованості дебіторів та кредиторів;
- розглянути методи розрахунку резерву сумнівних боргів, типові операції з його нарахування та використання, поняття «факторинг» та дослідити аспекти обліку даних операцій у вітчизняній практиці;
- провести дослідження у ТОВ «Світовий контейнерний сервіс», його організаційної структури, роботу бухгалтерського відділу стосовно операцій з контрагентами, здійснити аналіз головних показників формування чистого прибутку (збитку) підприємства;
- вивчити аспекти обліку заборгованості покупців та постачальників на досліджуваному підприємстві, здійснити аналіз основних дебіторів та кредиторів за розміром їхнього обороту, ознайомитися з обліком ПДВ на підприємстві,

проаналізувати первинні документи, якими оформлюються дані операції та вказати типові бухгалтерські проведення;

– дослідити особливості податкового обліку, який пов'язаний з операціями реалізації та придбання товарів, послуг, робіт, ознайомитися з відображенням у формах звітності досліджуваного підприємства даних щодо поточного стану дебіторської та кредиторської заборгованостей замовників та постачальників, надати практичні рекомендації;

– проаналізувати показники: рентабельності, платоспроможності, фінансової стійкості, дебіторської та кредиторської заборгованостей, їх динаміку складу та структури ТОВ «Світовий контейнерний сервіс»;

– дослідити особливості внутрішнього контролю торговельних підприємств, його складову та проблемні ділянки бухгалтерського обліку, на які необхідно звернути увагу під час здійснення перевірки та зазначити головні проблеми в обліку досліджуваного підприємства на запропонувати шляхи їх вирішення.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є процес інформаційного забезпечення обліку заборгованостей дебіторів та кредиторів, їх контроль та ефективне управління ними на торговельних підприємствах.

Предметом дослідження є особливості організації та методики обліку заборгованості покупців та постачальників ТОВ «Світовий контейнерний сервіс».

Методи дослідження. Під час написання даної кваліфікаційної роботи було застосовано такі методи, як: детермінований аналіз, який використовувався під час оцінки фінансового стану досліджуваного підприємства, синтез та систематизація – узагальнення досліджуваної інформації та написання висновків, індукція та дедукція для надання характеристики системи обліку та контролю, конкретизація – детальний огляд особливостей обліку на підприємстві щодо дебіторської та кредиторської заборгованостей, аналогія та порівняння використовувалися для аналізу показників кредиторської та дебіторської заборгованості протягом 2021-2023 р. р. тощо.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою дослідження стали чинні нормативно-правові акти, які регулюють здійснення: обліку операцій реалізації та придбання матеріальних цінностей, надання послуг, податкового обліку даних заборгованостей та подання фінансової звітності, такі як Податковий та Митний кодекси України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Цивільний кодекс України тощо. Також було використано матеріали наукових робіт та дослідження вітчизняних вчених щодо особливостей обліку досліджуваної теми кваліфікаційної роботи, інформаційну базу ТОВ «Світовий контейнерний сервіс».

Публікації. Результати дослідження, представлені в кваліфікаційній роботі апробовані на IV Міжнародної наукової студентської конференції. Кам'янець-Подільський, 2022 р.; IX Міжнародної студентської науково-практичної інтернет-конференції, ім. проф. Л.М. Крамаровського. Одеса, 2023 р.; X Міжнародній студентській науково-практичній інтернет-конференції, ім. проф. Л.М. Крамаровського. Одеса, 2024 р.; Студентській конференції, присвяченої 80-річчю визволення міста Одеси від фашистських загарбників. Одеса, 2024 р.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (42 найменування) та 21-го додатку. Загальний обсяг роботи становить 68 сторінок. Основний зміст викладено на 63 сторінках. Робота містить 20 таблиць, 13 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні та методологічні основи ведення бухгалтерського обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей покупців та постачальників»* досліджено теоретичні аспекти обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей покупців та постачальників, практичні особливості відображення податкового та фінансового обліку даних операцій. Детально розглянуто класифікацію досліджуваних заборгованостей відповідно до нормативно-правової бази та наукових праць вчених. Розглянуто особливості обліку факторингових операцій.

У другому розділі *«Практичні аспекти обліку заборгованості покупців та постачальників на прикладі ТОВ «Світовий контейнерний сервіс»»* проведено фінансово-економічну характеристику ТОВ «Світовий контейнерний сервіс» та оцінено його фінансовий стан. Наведено аналіз головних постачальників та замовників підприємства. Досліджено організацію обліку та практичні аспекти процесу документування операцій реалізації та постачання на досліджуваному підприємстві. Визначено особливості оподаткування та відображення наслідків операцій з дебіторами та кредиторами в фінансовій звітності суб'єкта господарювання. Надано рекомендації щодо покращення системи обліку на досліджуваному підприємстві.

У третьому розділі *«Аналіз і контроль розрахунків з дебіторами та кредиторами на ТОВ «Світовий контейнерний сервіс»* здійснено аналіз щодо динаміки показників рентабельності реалізованих товарів та послуг, основних засобів, власного капіталу та чисту рентабельність продажу. Проаналізовано динаміку складу та структури дебіторської і кредиторської заборгованостей, їх основних показників – коефіцієнтів оборотності та тривалості їх погашення. Також розглянуто особливості здійснення внутрішнього контролю на підприємстві і надано рекомендації щодо його покращення та поліпшення фінансового стану досліджуваного підприємства.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Вивчення теоретичних аспектів дебіторської та кредиторської заборгованостей демонструє, що борги дебіторів виступають фінансовими активами, які можуть принести майбутні економічні вигоди для підприємства, а заборгованість постачальників є одним із головних видів зобов'язань підприємства, що виникає внаслідок взаємодії суб'єктів господарювання. У кваліфікаційній роботі було досліджено нормативну базу, що регламентує облік даних заборгованостей, зокрема, Податковий та Митний кодекси України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Цивільний кодекс України, НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» та НП(С)БО 11 «Зобов'язання» та ін.

2. При дослідженні документообігу встановлено рахунки та субрахунки обліку заборгованостей – 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями»; 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»; 363 «Розрахунки з учасниками ПФГ»; 364 «Розрахунки за гарантійним забезпеченням»; 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»; 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»; 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ». Для обліку ПДВ застосовують, зазвичай такі субрахунки як: 6441 «Податковий кредит підтверджений», 6442 «Податковий кредит непідтверджений», 6431 «Податкове зобов'язання підтвержене», 6432 «Податкове зобов'язання непідтвержене», 6412 «Розрахунки з ПДВ». Також розглянуто практичний приклад господарських операцій, що стосуються виникненням та погашенням заборгованостей з використанням авансів та післяоплат.

3. Було ознайомлено з методами розрахунку резерву сумнівних боргів, а саме методами абсолютної суми сумнівної заборгованості та розрахунку коефіцієнта сумнівності, відображення операцій з створення та використання резерву сумнівних боргів в обліку підприємства, розкрито поняття терміну «факторинг», що є комплексною фінансовою операцією, що має на меті придбання фактор-фірмою права вимоги стосовно виплати за фінансовими зобов'язаннями, які з'явилися між контрагентами внаслідок реалізації продукції, з метою поповнення оборотних коштів постачальника і може супроводжуватися здійсненням бухгалтерського обліку постачальника, управлінням дебіторською заборгованістю та страхуванням постачальника від фінансових ризиків та зазначено його переваги та недоліки у застосуванні.

4. Проведено аналіз господарської діяльності ТОВ «Світовий контейнерний сервіс», виявлено основних партнерів компанії (Компанія APL, Компанія Alconet, ТОВ «ТІС-КОНТЕЙНЕРНІ ПОЇЗДИ», Компанія Carrier, ТОВ «Вінтул») та ін. Визначено особливості роботи бухгалтерії. Також було здійснено розрахунки для визначення категорії даного суб'єкта економічної діяльності, які відповідають чинним нормам законодавства та відноситься до категорії малого підприємства, зроблено аналіз фінансових показників діяльності суб'єкта господарювання, які продемонстрували негативну динаміку щодо зменшення прибутку на 938,2 тис. грн, маржинального доходу на 6 019,2 тис грн протягом 2022-2023 років.

5. За результатами вивчення системи документування операцій з постачання та реалізації на досліджуваному підприємстві встановлено їх відповідність вимогам чинних нормативних актів. Підприємство використовує субрахунки – 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями», 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»; 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками», 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»; 6441 «Податковий кредит підтверджений», 6442 «Податковий кредит непідтверджений», 6431 «Податкове зобов'язання підтвержене», 6432 «Податкове зобов'язання непідтвержене», 6412 «Розрахунки з ПДВ»; 702 «Дохід від реалізації товарів», 703 «Дохід від реалізації робіт, послуг», 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти», 714 «Дохід від операційної курсової різниці»; 942 «Витрати на купівлю-продаж іноземної валюти», 945 «Втрати від операційної курсової різниці».

6. Досліджено особливості податкового обліку, який пов'язаний з реєстрацією податкових накладних, їхнім розблокуванням, а саме, які дії та документи необхідно подати для розблокування податкової накладної. Наведено фрагменти реєстру виданих

та отриманих податкових накладних у 2023 році і ознайомлено з законодавчою базою щодо питань відхилення реєстрації даного документу. Також зазначено відображення у формах фінансової звітності досліджуваного підприємства даних щодо поточного стану дебіторської та кредиторської заборгованостей замовників та постачальників. Було надано рекомендації для покращення обліку досліджуваних заборгованостей, насамперед, підприємству важливо створити в обліковій політиці розділ про дебіторську заборгованість, в якому треба зазначити про необхідність створення резерву сумнівних боргів та метод його розрахунку. Наприклад, метод розрахунку коефіцієнту сумнівності дебіторської заборгованості та розраховувати питому вагу безнадійних боргів у чистому доході від реалізації товарів, робіт, послуг. В обліковій політиці також варто зазначити інформацію про критерії визнання, оцінку, класифікацію, припинення визнання даної заборгованості. Переглянути та згрупувати дебіторів за ризиками непогашення, щоб звернути увагу на тих боржників, які прострочують оплату. За можливості, підприємству необхідно шукати нові ринки збуту або здійснювати альтернативні послуги, які воно може надати виходячи з наявних виробничих потужностей, наприклад ремонт та обслуговування промислових систем охолодження чи генерації електроенергії на підприємствах в Одеському районі. Щодо покращення обліку та управління кредиторською заборгованістю, підприємству було рекомендовано: здійснювати планування витрат запасів для того, щоб зменшити необхідність у додаткових замовленнях і, тим самим, зменшувати розмір кредиторської заборгованості; налагоджувати контакти з постачальниками, здійснювати своєчасно оплату, аби в майбутньому отримувати більш сприятливі умови оплати та певні знижки при придбанні великого замовлення; намагатися своєчасно відображати дані надходження в бухгалтерській програмі, що унеможливило затримки щодо відправки та отримання накладних та актів тощо;

7. Проведено аналіз показників фінансових результатів діяльності підприємства, який показав, що за останні три роки ТОВ «Світовий контейнерний сервіс» у 2021 році мав найгірші показники фінансового результату – 174,9 тис. грн, потім відбулося значне покращення ситуації у 2022 році (1 294,0 тис. грн), проте в 2023 році компанії не вдалося втримати рівень показників попереднього року і знову погіршилися результати діяльності і чистий прибуток складає 355,8 тис. грн. Щодо показників платоспроможності підприємства можна сказати, що ТОВ «Світовий контейнерний сервіс» за останні 3 роки не є платоспроможним на будь-який проміжок часу, що є негативною тенденцією. Аналіз типу фінансової стійкості продемонстрував, що воно перебуває у кризовому стані протягом трьох останніх років через те, що відсутні в достатній кількості основні джерела для фінансування запасів. Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги у 2023 році порівняно з 2021 роком зросла на 305,0 тис. грн, а порівняно з 2022 роком, навпаки, зменшилася на 71,8 тис. грн і складає 1 547,4 тис. грн, що демонструє позитивну динаміку. Протягом трьох років, поточна кредиторська заборгованість зростала, а саме у 2023 році порівняно з 2021 роком поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зросла на 4 401,2 тис. грн, порівняно з 2022 роком – на 51,4 тис. грн і дорівнює 7 942,4 тис. грн – це негативна тенденція. Щодо аналізу коефіцієнтів оборотності та тривалості обороту досліджуваних заборгованостей слід відмітити, що всі дані показники за 2023 рік

погіршилися, а саме: дебіторська заборгованість у 2023 році здійснила 3,3 обороти за 108,6 днів, що на 0,5 обертів та 13,8 днів відповідно менше, ніж у 2022 році. За 2023 рік тривалість одного обороту кредиторської заборгованості складає 3,2 обороти за 111,6 днів – це на 0,1 оберти та 3,4 дні відповідно менше, порівняно з показниками 2022 року. Хоча дане збільшення має умовно позитивне значення, тому що відтермінується погашення даної заборгованості.

8. Надано тлумачення терміну «внутрішній контроль», який відіграє дуже важливу роль у діяльності підприємства та дає оцінку ефективності провадження діяльності кожної ланки господарського процесу. Виявлено недоліки, які можуть виникнути при ненадійному та неякісному контролі, зазначено ключові аспекти контролю, які мають відбуватися під час здійснення даної операції та на які моменти необхідно звертати увагу, щоб здійснити ефективний контроль розрахунків з постачальниками та замовниками – встановити чіткі норми та правила щодо здійснення внутрішнього контролю, визначити окремих фахівців підприємства, що будуть робити дану ревізію; контролювати взаємодію та обмін інформацією між підрозділами підприємства щодо розрахунків з дебіторами та кредиторами; заохочувати працівників, які мають займатися внутрішнім контролем, до саморозвитку та підвищення компетентності у даній сфері, наприклад, підприємство може надати доступ до курсів веб-порталу Aktiv Financial Academy, а саме «АСРМ: Внутрішній контроль», Академії PwC, що пропонує семінар «Внутрішній контроль і можливі шляхи оптимізації» тощо.

Зазначений перелік заходів дозволить підприємству покращити облік, підвищити ефективність управління й контроль за дебіторською та кредиторською заборгованостями, збільшити обсяг реалізації товарів, робіт та послуг.

АНОТАЦІЯ

Лахман А.М. «Заборгованість покупців та постачальників: облік та контроль (на прикладі підприємства ТОВ «Світовий контейнерний сервіс»).

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік, аудит і податковий консалтинг». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

У роботі розглядаються економічна сутність обліку господарських операцій щодо заборгованостей дебіторів та кредиторів, методика оцінювання безнадійної заборгованості, особливості оподаткування операцій з купівлі та реалізації. Досліджено діяльність відділу бухгалтерії на підприємстві ТОВ «Світовий контейнерний сервіс», зазначено особливості відображення фінансового та податкового обліку даних заборгованостей на досліджуваному підприємстві.

Проаналізовано основні показники фінансового стану підприємства, динаміку та структуру досліджуваних заборгованостей, їх коефіцієнти оборотності, тривалості обороту заборгованостей. Також досліджено теоретичні аспекти системи внутрішнього контролю за розрахунками з дебіторами та кредиторами, зазначено основні дії, які мають виконуватися при здійсненні контролю.

Запропоновано ключові заходи стосовно покращення ситуації з обліком та управлінням кредиторської та дебіторської заборгованостей за рахунок надійної та ефективної системи контролю, пошуку нових ринків збуту, підписання юридично привабливих та вигідних угод тощо.

Ключові слова: заборгованість, замовники, облік, податок на додану вартість, покупці, послуги, постачальники, розрахунки, товари.

ANNOTATION

Lakhman A. « Indebtedness of buyers and suppliers: accounting and control (on the example of the company “GLOBAL CONTAINER SERVICE” LLC) ».

Qualification work for a bachelor's degree in specialty 071 «Accounting and Taxation» under the educational program «Accounting, Auditing and Tax Consulting». – Odesa National Economic University. – Odesa, 2024.

The work deals with the economic essence of the accounting of business operations in relation to the debts of debtors and creditors, the method of assessing bad debts, the peculiarities of taxation of purchase and sale transactions. The activity of the accounting department at the LLC "World Container Service" enterprise was studied, the peculiarities of the display of financial and tax accounting of debt data at the investigated enterprise were noted.

Author analysis the main indicators of the company's financial condition, the dynamics and structure of the investigated debts, their turnover ratios, and the duration of debt turnover. The theoretical aspects of the system of internal control over settlements with debtors and creditors were also studied, the main actions that should be performed during control were indicated.

Author offers recommendations for improving the situation with accounting and management of payables and receivables due to a reliable and effective control system, search for new sales markets, signing legally binding and profitable agreements, etc.

Keywords: debt, customers, accounting, value added tax, buyers, services, suppliers, calculations, goods.